

RAPORT

Zespołu do spraw gruntów
przekazanych podmiotom kościelnym

Podstawa działania Zespołu: Zarządzenie Nr 8 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 10 stycznia 2024 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw gruntów przekazanych podmiotom kościelnym

Cel Zespołu: analiza i weryfikacja procesu przekazywania gruntów rolnych na własność kościelnym osobom prawnym przez Wojewodę Dolnośląskiego w latach 2015 – 2023 i wypracowanie rekomendacji postępowania w tym obszarze

Skład Zespołu:

- 1) **Michał Jerzmański** – Dyrektor Wydziału Nieruchomości, Rolnictwa i Środowiska Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego (dalej: DUW) we Wrocławiu (przewodniczący zespołu),
- 2) **Danuta Frydlewicz – Pierucka** – Dyrektor Wydziału Prawnego, Nadzoru i Kontroli DUW (członek Zespołu),
- 3) **Anna Malinowska** – Audytor Wewnętrzny kierujący Zespołem Audytu Wewnętrznego (członek Zespołu),
- 4) **Ewa Szafran** – Kierownik Oddziału Orzecznictwa i Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego, Wojewódzka Inspekcja Geodezyjna i Kartograficzna (członek Zespołu),
- 5) **Agnieszka Popków** – inspektor wojewódzki w Wydziale Organizacji i Rozwoju DUW (członek Zespołu),
- 6) **Katarzyna Stańco – Rokita** – inspektor wojewódzki w Wydziale Nieruchomości, Rolnictwa i Środowiska DUW (członek Zespołu)

I. Zakres czasowy i metodyczny prac Zespołu.

Analizą objęto okres pełnych lat kalendarzowych 2015 – 2023 jako czas wystarczająco długi (dziewięć lat) na uchwycenie prawidłowości i zebranie danych w badanym obszarze. Zinventaryzowano i przeanalizowano wszystkie decyzje administracyjne wydane z upoważnienia Wojewody Dolnośląskiego, dotyczące przekazywania gruntów rolnych na własność kościelnym osobom prawnym, to jest zawierające element uznaniowy co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy. Z analizy wyłączono decyzje o charakterze deklaratoryjnym, to znaczy dotyczące jedynie stwierdzenia, że w określonej dacie z mocy samego prawa nastąpiła zmiana właściciela nieruchomości – tego typu decyzje są bowiem pozbawione elementu uznaniowości.

Prowadzenie spraw i wydawanie decyzji o przekazywaniu gruntów rolnych na własność kościelnym osobom prawnym, przez cały okres lat 2015 – 2023 zgodnie z Regulaminem DUW należało do właściwości Wydziału Nieruchomości, Rolnictwa i Środowiska DUW (do dnia 4 marca 2015r. Wydział nosił wcześniejszą nazwę: *Wydział Nieruchomości i Rolnictwa*). Dyrektorami Wydziału w powyższym okresie byli:

- Marek Kończak, od 1 stycznia 2015r. do 22 lutego 2016r.,
- Tadeusz Borkowski, od 23 lutego 2016r. do 29 kwietnia 2020r.,
- Jacek Jemioła, od 4 maja 2020r. do 29 grudnia 2023r.,
- Michał Jerzmański, od 29 grudnia 2023r.

Zadania dotyczące przekazywania gruntów rolnych na własność kościelnym osobom prawnym realizowane są przez Samodzielne Stanowisko do spraw Nieruchomości Kościelnych, wyodrębnione organizacyjnie w strukturze Wydziału i ujęte w Regulaminie DUW (§ 42 ust. 5 Regulaminu). Stanowisko to zgodnie z Regulaminem wykonuje cztery zadania:

- 1) regulacja stanu prawnego nieruchomości na rzecz osób prawnych Kościoła Katolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych na podstawie przepisów ustaw regulujących stosunek państwa do tych podmiotów,
- 2) regulacja stanu prawnego nieruchomości na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 czerwca 1971r. o przejściu na osoby prawne Kościoła Rzymskokatolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych własności niektórych nieruchomości położonych na Ziemiach Zachodnich i Północnych,
- 3) prowadzenie spraw związanych z nieodpłatnym przekazywaniem osobom prawnym Kościoła Katolickiego własności gruntów rolnych znajdujących się w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej,
- 4) udział w postępowaniach regulacyjnych, prowadzonych przez: Komisję Regulacyjną, Międzykościelną Komisję Regulacyjną oraz Komisję Regulacyjną ds. Gmin Wyznaniowych Żydowskich, w sprawach dotyczących przywrócenia lub przeniesienia własności nieruchomości.

Spośród powyższych zadań, dwa pierwsze dotyczą wydawania decyzji deklaratoryjnych, dotyczących stwierdzenia nabycia własności nieruchomości, które w określonej dacie znajdowały się we władaniu kościelnych i wyznaniowych osób prawnych, stosownie do przepisów odpowiednich ustaw. Zadanie czwarte polega na reprezentowaniu Wojewody jako strony (uczestnika) postępowań należących do właściwości poszczególnych komisji regulacyjnych. Przedmiotem analizy Zespołu jest realizacja zadania trzeciego, w ramach którego możliwe jest wydawanie przez Wojewodę decyzji o charakterze uznaniowym.

Samodzielne Stanowisko do spraw Nieruchomości Kościelnych w powyższym okresie zajmowały następujące osoby:

- ██████████, od 1 stycznia 2015r. do 31 sierpnia 2016r. (nie jest już pracownikiem DUW),
- ██████████, od 13 września 2016r. do 31 sierpnia 2017r. (nie jest już pracownikiem DUW),

- [REDACTED], od 1 października 2017r. do 31 grudnia 2023r. Pracownik jest trwale nieobecny w pracy od dnia [REDACTED] ([REDACTED]). Obowiązki nieobecnego pracownika w ramach zastępstwa wykonywał [REDACTED] od 1 sierpnia 2020r. do 28 grudnia 2023r.

II. Podstawy prawne przekazywania gruntów na własność kościelnym osobom prawnym.

Możliwość przekazywania przez Wojewodę gruntów z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa na własność niektórym osobom prawnym Kościoła Katolickiego wynika z przepisu art. 70a ustawy z dnia 17 maja 1989r. *o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej* (tekst jednolity Dz. U. z 2023r. poz. 1966). Przepis ten obowiązuje od listopada 1991r. i stanowi:

„Art. 70a. 1. Osobom prawnym Kościoła Katolickiego, które po dniu 8 maja 1945r. podjęły działalność na Ziemiach Zachodnich i Północnych, mogą być, na ich wniosek, przekazane nieodpłatnie na własność grunty znajdujące się w zasobach Państwowego Funduszu Ziemi albo w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa. Jeżeli grunty te znajdują się w zarządzie lub użytkowaniu osób prawnych, przekazanie na własność może nastąpić wyłącznie za zgodą tych osób.

2. Wielkość przekazanej nieruchomości rolnej, wraz z gruntami rolnymi będącymi już własnością wnioskodawcy, nie może przekraczać w odniesieniu do:

- 1) gospodarstw rolnych parafii – 15 ha;
- 2) gospodarstw rolnych diecezji – 50 ha;
- 3) gospodarstw rolnych seminariów duchownych, diecezjalnych i zakonnych – 50 ha;
- 4) gospodarstw rolnych domów zgromadzeń zakonnych – 5 ha, chyba że domy te prowadzą działalność, o której mowa w art. 20 i 39; w tych przypadkach mogą być przekazane nieruchomości rolne o powierzchni do 50 ha.

3. Przekazanie na własność nieruchomości, o których mowa w ust. 1 i 2, następuje w drodze decyzji wojewody właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości, wydanej za zgodą *Prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa* [obecnie: Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa]. Decyzja ta stanowi podstawę do dokonania wpisów w księgach wieczystych.”

Zakres obowiązywania przepisu art. 70a nie jest zatem zamknięty żadną granicą czasową. Kościół Katolicki jest zaś obecnie jedynym kościołem, którego osoby prawne są uprawnione do otrzymywania gruntów z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Należy tu zauważyć, że zbliżone w swej istocie uprawnienia do otrzymywania na własność gruntów rolnych Skarbu Państwa służyły dawniej również ośmiu innym kościołom, których relacje z Państwem zostały uregulowane w drodze partykularnych ustaw – jednakże były to uprawnienia ograniczone w czasie i wygasły przed 2015 rokiem. Taka sytuacja dotyczyła:

- 1) osób prawnych Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego¹;
- 2) osób prawnych Kościoła Ewangelicko–Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej²;
- 3) osób prawnych Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej³;
- 4) osób prawnych Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej⁴;
- 5) osób prawnych Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁵;
- 6) osób prawnych Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej⁶;
- 7) osób prawnych Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej⁷;
- 8) osób prawnych Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej⁸.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 8 czerwca 2011r. (sygn. akt K 3/09, Dz. U. Nr 129, poz. 748) stwierdził, że art. 70a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 maja 1989r. **jest zgodny** z art. 25 ust. 1 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 25 ust. 2 Konstytucji (art. 25 ust. 1 Konstytucji stanowi, że kościoły i inne związki wyznaniowe są równouprawnione; art. 25 ust. 2 Konstytucji stanowi, że władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym)

Warunkiem przekazania przez wojewodę gruntów rolnych Skarbu Państwa na własność kościelnym osobom prawnym każdorazowo jest zgoda Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa – ponieważ to KOWR gospodaruje gruntami będącymi przedmiotem przekazania. Z posiadanych informacji wynika, że Dyrektor Generalny KOWR do wydawania takich zgód w swoim imieniu upoważnił Dyrektora Oddziału Terenowego KOWR we Wrocławiu.

Po przekazaniu gruntów na własność kościelnej osobie prawnej może ona nimi całkowicie swobodnie dysponować jak każdy inny właściciel, w szczególności może je sprzedać, darować, zamienić, itp. (tyle, że z uwzględnieniem przepisów regulujących obrót gruntami rolnymi). Tego rodzaju czynności ze strony kościelnych osób prawnych nie wymagają już zgody wojewody ani nie podlegają monitorowaniu przez wojewodę, jako że nie ma po temu podstawy prawnej.

---

¹ art. 48e w związku z art. 52a ustawy z dnia 4 lipca 1991r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (tekst jednolity Dz. U. z 2023r. poz. 544);

² art. 45a w związku z art. 46a ustawy z dnia 13 maja 1994r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko–Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz. U. z 2023r. poz. 509);

³ art. 26b w związku z art. 27a ustawy z dnia 13 maja 1994r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz. U. z 2015r. poz. 483);

⁴ art. 37 ustawy z dnia 30 czerwca 1995r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz. U. z 2023r. poz. 85);

⁵ Art. 34 ustawy z dnia 30 czerwca 1995r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz. U. z 2023r. poz. 51);

⁶ Art. 35 ustawy z dnia 30 czerwca 1995r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz. U. z 2022r. poz. 2616);

⁷ Art. 43 ustawy z dnia 30 czerwca 1995r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz. U. z 2023r. poz. 1874);

⁸ Art. 36 ustawy z dnia 20 lutego 1997r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015r. poz. 13)

III. Ilość decyzji oraz wielkość gruntów przekazanych w latach 2015 – 2023

W analizowanym okresie Wojewoda Dolnośląski wydał łącznie **91 decyzji** administracyjnych w sprawach wszczętych na podstawie art. 70a ustawy z dnia 17 maja 1989r. Daje to przeciętnie 10 decyzji na rok, co jest ilością niewielką. Jedynie **22 decyzje dotyczyły przekazania** gruntów rolnych na własność kościelnym osobom prawnym, przy czym łączny areal przekazanego gruntu wynosi 115,9640 ha (co daje przeciętnie 5,27 ha ziemi w przeliczeniu na jedną decyzję, gdy dopuszczalny limit obszarowy dla jednej parafii wynosi 15 ha, a dla domu zakonnego prowadzącego działalność charytatywno-opiekuńczą lub oświatowo-wychowawczą – 50 ha). W tym samym okresie wydano **56 decyzji o odmowie przekazania gruntów** na własność (powodem odmowy był brak zgody KOWR na przekazanie gruntów) oraz **13 decyzji o umorzeniu postępowania** (z powodu cofnięcia wniosków przez kościelne osoby prawne). Ilość decyzji w poszczególnych latach obrazuje tabela.

Rok:	Łączna ilość decyzji	Ilość decyzji o przekazaniu gruntów	Areal przekazanych gruntów (ha)	Ilość decyzji odmownych	Ilość decyzji o umorzeniu postępowania
2015	17	2	17,3384	14	1
2016	18	1	3,4600	10	7
2017	5	4	26,6837	0	1
2018	2	1	41,8754	1	0
2019	27	0	0,0000	24	3
2020	2	1	5,2992	1	0
2021	14	13	21,3073	0	1
2022	0	0	0,0000	0	0
2023	6	0	0,0000	6	0
SUMA:	91	22	115,9640	56	13

Po przeanalizowaniu relatywnie dużej ilości decyzji o przekazaniu gruntów, wydanych w roku 2021 (wydano wówczas 13 decyzji na 22 decyzje ogółem w latach 2015 – 2023) stwierdzono, że wszystkie one odnoszą się do trzech parafii [REDAKTOWANE] (z siedzibami w [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE] i [REDAKTOWANE]). Jak ustalono, dla Parafii [REDAKTOWANE] wydano dwie decyzje (a łączna powierzchnia gruntów przekazanych tymi decyzjami wynosi 1,12 ha); dla Parafii [REDAKTOWANE] wydano sześć decyzji (przy czym łączna powierzchnia gruntów przekazanych tymi decyzjami wynosi 13,8273 ha); dla Parafii [REDAKTOWANE] wydano pięć decyzji o przekazaniu gruntów (zaś łączna powierzchnia gruntów przekazanych tymi decyzjami wynosi 6,36 ha). Fakt wydania wielu decyzji odnoszących się do jednej parafii wynika stąd, że KOWR wyraził zgodę na przekazanie na własność wielu działek geodezyjnych o stosunkowo niewielkiej powierzchni, lecz położonych na terenie różnych powiatów i objętych różnymi księgami wieczystymi. W konsekwencji wymagało to wydawania decyzji stopniowo rozstrzygających sprawy w części (art. 104 § 2 kodeksu postępowania administracyjnego), według kryterium położenia poszczególnych nieruchomości, z uwzględnieniem tego, że decyzje podlegają ujawnieniu w ewidencji gruntów prowadzonej przez różnych starostów ([REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE]) oraz ujawnieniu w szeregu różnych ksiąg wieczystych.

IV. Problem zbywania nieruchomości po ich przekazaniu

Jak już wyżej zasygnalizowano, po przekazaniu gruntów na własność kościelnej osobie prawnej, może ona nimi swobodnie dysponować jak każdy inny właściciel. W związku z powyższym sprawdzono czy kościelne osoby prawne, którym przekazano grunty na własność na podstawie decyzji Wojewody wydanych w latach 2015 – 2023, wyzbyły się następnie własności tych gruntów. Sprawdzenia dokonano poprzez zbadanie aktualnej treści ksiąg wieczystych prowadzonych dla przekazanych nieruchomości (w systemie teleinformatycznym).

Jak ustalono, w odniesieniu do 13 decyzji kościelne osoby prawne nie ujawniły się w księgach wieczystych jako nowy właściciel nieruchomości⁹ – to znaczy przekazane im na własność grunty nadal figurują w księgach wieczystych jako własność Skarbu Państwa. Jest to niezgodne z przepisem 35 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1984), który stanowi, że właściciel nieruchomości jest obowiązany do niezwłocznego złożenia wniosku o ujawnienie swego prawa w księdze wieczystej. W związku z powyższym Wydział Nieruchomości, Rolnictwa i Środowiska DUW zawiadomi właściwe sądy wieczystoksięgowe o zmianie właściciela nieruchomości. Paradoksalnie, fakt nieujawnienia kościelnych osób prawnych w księgach wieczystych jako nowych właścicieli nieruchomości świadczy o tym, że osoby te nie dokonały zbycia nieruchomości – gdyż to wymagałoby zmian w księgach wieczystych.

W odniesieniu do 9 pozostałych decyzji kościelne osoby prawne ujawniły się w księgach wieczystych jako nowi właściciele nieruchomości i nadal w tych księgach figurują, co dowodzi, że nie doszło do późniejszego zbycia nieruchomości.

V. Sprawy niezakończone – wnioski zbiorcze o przekazanie gruntów o bardzo dużym areale

W latach 2016 – 2017 zaobserwowano nową praktykę – do Wojewody wpłynęły trzy zbiorcze wnioski parafii [REDAKTOWANE], działających w dużych grupach, zwracających się o przekazanie im gruntów rolnych o bardzo dużym areale na współwłasność w częściach ułamkowych:

- 97 parafii, reprezentowanych przez pełnomocnika ks. [REDAKTOWANE] ([REDAKTOWANE]), w ramach wspólnego wniosku zwróciło się o przekazanie im, na współwłasność, gruntów rolnych Skarbu Państwa o łącznej powierzchni **1145,9024 ha**, położonych w gminach: [REDAKTOWANE] (obręb [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE]) i [REDAKTOWANE] (obręb [REDAKTOWANE]). Sprawa została zarejestrowana pod numerem [REDAKTOWANE];

- 80 parafii, reprezentowanych przez tego samego pełnomocnika, w ramach wspólnego wniosku zwróciło się o przekazanie im, na współwłasność, gruntów rolnych Skarbu Państwa o łącznej powierzchni **1382,7179 ha**, położonych w gminie [REDAKTOWANE] (obręb [REDAKTOWANE], [REDAKTOWANE],

⁹ Decyzje te odnoszą się do czterech parafii: Parafii Rzymskokatolickiej w Gilowie, Parafii Greckokatolickiej w Lubinie, Parafii Greckokatolickiej w Świdnicy, Parafii Greckokatolickiej w Jeleniej Górze)

██████████, ██████████, ██████████, ██████████, ██████████). Sprawa została zarejestrowana pod numerem ██████████;

- 35 parafii, również reprezentowanych przez tego samego pełnomocnika, w ramach wspólnego wniosku zwróciło się o przekazanie im, na współwłasność, gruntów rolnych Skarbu Państwa o łącznej powierzchni **497,8862 ha**, położonych w gminie ██████████ (obręb ██████████ i ██████████). Sprawa została zarejestrowana pod numerem ██████████.

Uwagę zwraca tu przede wszystkim bardzo rozległy zakres przedmiotowy (skala) wniosków oraz fakt rzeczywistej koordynacji wniosków przez struktury ██████████ (której podlegają wnioskujące parafie), zważywszy, że pełnomocnikiem wszystkich parafii jest ██████████.

Po otrzymaniu powyższych wniosków Wojewoda zwrócił się do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w sprawie wyrażenia zgody na przekazanie gruntów rolnych wnioskującym parafiom, stosownie do przepisu art. 70a ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Dopiero w dniu 30 grudnia 2022 r., trzema postanowieniami (Nr ██████████, Nr ██████████ i Nr ██████████) Dyrektor Oddziału Terenowego KOWR we Wrocławiu, działający z upoważnienia Dyrektora Generalnego KOWR, odmówił wyrażenia zgody na przekazanie wskazanych wyżej gruntów na współwłasność kościelnym osobom prawnym. Jak ustalono, postanowienia KOWR nie stały się jednak ostateczne, ponieważ strona kościelna wniosła na nie zażalenie do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dopiero w toku prac Zespołu uzyskano informację z KOWR (pismo z dnia 1 marca 2024 r.) o zaskarżeniu odmownych postanowień Dyrektora Oddziału Terenowego KOWR we Wrocławiu i o tym, że w powyższych trzech sprawach Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie zajął jeszcze stanowiska.

W tej sytuacji ostateczne rozpatrzenie wniosków przez Wojewodę w drodze decyzji możliwe będzie dopiero po uprzednim uzyskaniu ostatecznego stanowiska KOWR w przedmiocie wyrażenia albo niewyrażenia zgody na przekazanie gruntów.

Jednocześnie w toku prac Zespołu zwrócono się do Wydziału Prawnego, Nadzoru i Kontroli DUW o wydanie opinii prawnej, zawierającej m.in. odpowiedź na pytanie czy biorąc pod uwagę limity wielkości nieruchomości, określone przepisami art. 70a ust. 2 pkt 1 – 4 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. (maksymalnie 15 hektarów na własność jednej parafii, itd.), dopuszczalne jest przekazanie przez Wojewodę w drodze jednej decyzji na współwłasność w częściach ułamkowych dwóm lub więcej kościelnym osobom prawnym nieruchomości o powierzchni przekraczającej limit ustawowy dla danej kategorii podmiotów. Wyjaśnienie tej kwestii dawałoby bowiem jasność czy w praktyce możliwe jest przekazanie jedną decyzją Wojewody na współwłasność ułamkową 97 parafiom gruntów o łącznej powierzchni 1145,9024 ha w taki sposób, że udział ułamkowy każdej parafii w przeliczeniu na powierzchnię gruntu będzie mniejszy niż 15 hektarów.

Z uzyskanej opinii prawnej z dnia 19 lutego 2024 r. wynika jednoznacznie, że biorąc pod uwagę limity wielkości nieruchomości, określone art. 70a ust. 2 pkt 1 – 4 ustawy, **nie jest dopuszczalne** przekazywanie przez Wojewodę w drodze jednej decyzji na współwłasność w częściach ułamkowych dwóm lub więcej kościelnym osobom prawnym nieruchomości o powierzchni przekraczającej limit ustawowy dla danej kategorii podmiotów. Stanowisko to niewątpliwie jest słuszne i powinno stanowić wytyczną do rozpatrywania takich spraw w przyszłości. Oznacza to, że nawet gdyby KOWR wyraził ostatecznie zgodę na przekazanie

gruntów o dużej, wskazanej wyżej powierzchni na współwłasność dziesiątkom kościelnych osób prawnych – to Wojewoda i tak wyda decyzję odmowną, to znaczy odmówi przekazania tych gruntów na współwłasność wnioskodawcom.

VI. Wnioski na przyszłość

Rekomendacje na przyszłość odnośnie wniosków o przekazanie gruntów na własność osobom prawnym Kościoła Katolickiego można sformułować dwojako: w sferze „wewnętrznej”, to jest co do sposobu organizacji rozpatrywania takich wniosków w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim we Wrocławiu, a także w sferze „zewewnętrznej”, to jest co do postulowanej treści przepisów prawa w tym zakresie.

Po pierwsze, relatywnie niewielka liczba wydawanych decyzji (91 decyzji w ciągu 9 lat kalendarzowych, co daje statystycznie 10,1 decyzji na rok) nie uzasadnia utrzymywania w strukturze Wydziału Nieruchomości, Rolnictwa i Środowiska DUW odrębnego *Samodzielnego Stanowiska do spraw Nieruchomości Kościelnych*. Jak się wydaje, nie jest potrzebne nadawanie tego rodzaju sprawom niewspółmiernie dużej rangi, ażeby były one prowadzone na wyodrębnionym organizacyjnie stanowisku pracy. Zasadne będzie zatem dokonanie zmian w Regulaminie DUW, polegających na likwidacji wskazanego wyżej stanowiska pracy i przejęciu jego zadań przez jeden z istniejących już oddziałów Wydziału Nieruchomości, Rolnictwa i Środowiska.

Po drugie, wskazane wydaje się dokonanie nowelizacji ustawy z dnia 17 maja 1989r. *o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej* poprzez uchylenie art. 70a ustawy. Nie ma bowiem wystarczająco ważnej społecznej potrzeby utrzymywania w systemie prawa przepisu o nieograniczonej czasowo mocy obowiązującej, co skutkuje tym, że o przekazanie gruntów na własność mogą w praktyce cały czas występować nowo powstające kościelne osoby prawne jako podmioty „które po dniu 8 maja 1945r. podjęły działalność na Ziemiach Zachodnich i Północnych”, choćby nawet zostały one utworzone w wyniku podziału podmiotów, które już wcześniej otrzymały grunty rolne na własność w trybie art. 70a. Trudno również doszukać się usprawiedliwionych podstaw by grunty rolne na terenie województwa dolnośląskiego przekazywać na własność np. kościelnym osobom prawnym mającym siedzibę na terenie np. województwa zachodniopomorskiego czy warmińsko-mazurskiego. Ponadto wydaje się, że kościelnym osobom prawnym w rzeczywistości nie jest koniecznie potrzebne posiadanie na własność gruntów rolnych. Nie jest ono niezbędne do prowadzenia ich podstawowej działalności religijnej, a kościelne osoby prawne nie powinny konkurować z rolnikami indywidualnymi o grunty z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Realizacja tego postulatu wymaga jednak przeprowadzenia procesu legislacyjnego.

Michał Jerzmański .....

Danuta Frydlewicz – Pierucka .....

Anna Malinowska .....

Ewa Szafran .....

Agnieszka Popków .....

Katarzyna Stańco – Rokita .....